

Naturvetarnas synpunkter på betänkandet En strategisk agenda för internationalisering (SOU 2018:3)

Bakgrund

Regeringen beslutade den 16 februari 2017 att uppdra åt en särskild utredare att bland annat föreslå nya mål och en ny nationell strategi för internationalisering av universitet och högskolor. Utredaren fick också i uppgift att föreslå hur fler studenter kan få ett internationellt perspektiv i sin utbildning (dir. 2017:19). Uppdragen att föreslå nya mål och en ny strategi för internationalisering och att föreslå hur fler studenter kan få ett internationellt perspektiv i sin utbildning redovisas i det här betänkandet medan uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 31 oktober 2018.

För att återspegla att internationalisering och internationellt samarbete är allt viktigare för universitet och högskolor och för samhälle i stort föreslår utredningen att en ny formulering avseende internationalisering införs i högskolelagen. I högskolelagen ska det enligt utredningens förslag anges att den samlade internationella verksamheten vid respektive högskola ska bidra till stärkt kvalitet av utbildning och forskning och nationellt och globalt till sådan hållbar utveckling som högskolorna ska främja. Denna bestämmelse ska ersätta högskolelagens nuvarande mål om internationalisering. Bestämmelsens syfte är att ange övergripande mål för universiteten och högskolornas internationella arbete. Utredningen föreslår även ett tillägg i högskolelagen som innebär att de förmågor som studenterna ska utveckla under sina studier ska även kunna användas i ett internationellt eller interkulturellt sammanhang.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Om Naturvetarna

Naturvetarna är fackförbundet för akademiker inom naturvetenskap. Våra 33 000 medlemmar arbetar inom livsvetenskaperna, miljö, jord, skog, de fysiska vetenskaperna, matematik och informationsteknologi. Av dessa arbetar närmare 4 300 med vetenskaplig forskning och utveckling. Omkring 4 900 är anställda, varav 900 är doktorander och ytterligare 1 900 studerar inom akademin. Drygt en fjärdedel av medlemmarna har disputerat. Naturvetarna är kontaktförbund för Karolinska Institutet och Sveriges lantbruksuniversitet samt de flesta statliga forskningsfinansiärer.

Naturvetarnas synpunkter

5.1 Högskolelagens bestämmelse om internationalisering

Utredningens förslag: I högskolelagen ska det anges att den samlade internationella verksamheten vid varje högskola ska dels stärka kvaliteten i högskolans utbildning och forskning dels nationellt och globalt bidra till sådan hållbar utveckling som högskolorna har i uppgift att främja. Denna bestämmelse ska ersätta högskolelagens nuvarande mål om internationalisering.

Naturvetarna tillstyrker förslaget.

6.2 Strategin för internationalisering

Utredningens förslag: Nedanstående strategi för internationalisering av universitet och högskolor fastställs av regeringen för att ange en riktning för internationaliseringsinsatser på olika nivåer.

Naturvetarna delar utredningens utgångspunkt att internationalisering inte är ett självändamål och att varje lärosätes arbete bör, eller snarare måste, utgå från lärosätets förutsättningar.

När det gäller visionen som strategin avser att uppnå delar Naturvetarna delvisionen att "Sverige ska vara en av de mest attraktiva, internationella kunskapsnationerna med världsledande kvalitet på utbildningen och forskningen. [...]" För att uppnå detta delar vi utredningens bedömning att "Lärosätenas internationaliseringsarbete förutsätter konstruktiv samverkan med det omgivande samhället [...]"

En viktig del i denna samverkan är att lärosätena samråder och förhandlar med de fackliga organisationerna om internationellt, och nationellt, goda och attraktiva villkor för personalen. För att uppnå visionen krävs också likabehandling mellan svensk och utländsk personal, de måste alltså leva och arbeta under samma villkor och inte delas upp i ett A- och ett B-lag. Exempelvis har utländska postdoktorer med stipendiefinansiering ofta mycket sämre villkor än sina svenska kollegor.

6.2.3 Mål

2. Sverige har hög attraktionskraft som studie- och kunskapsnation.

Naturvetarna är övertygade om att för att nå målet behövs internationellt konkurrenskraftiga löner och arbetsvillkor för forskande och undervisande personal i Sverige.

Vidare krävs likabehandling mellan svensk och utländsk personal, de måste leva och arbeta under samma villkor och inte delas upp i ett A- och ett B-lag. Exempelvis har utländska postdoktorer med stipendiefinansiering ofta mycket sämre villkor än sina svenska kollegor.

Stapling av tidsbegränsade anställningar måste upphöra. Tidsbegränsade anställningar inom högskolan överanvänds idag på många håll på ett sätt som inte är förenligt med lagstiftningens syfte. Med de möjligheter som finns att tidsbegränsa anställningar inom högskolesektorn (doktorand, postdoktor, meriteringsanställning, allmän visstid, vikariat) kan en person ha tidsbegränsade anställningar i 14 år. Det är inte ovanligt bland våra medlemmar att de får sin första tillsvidareanställning efter att de fyllt 40 år. Våra medlemmar med utländsk bakgrund har generellt svårare att få en tillsvidareanställning, och attraktiviteten att satsa på en forskarkarriär i Sverige är i många fall låg, även bland de som doktorerar i Sverige.

Naturvetarna anser att lönenivåerna liksom friheten att välja forskningsprojekt måste öka vilket bland annat kräver ökade basanslag i absoluta och relativa termer.

Sveriges attraktionskraft ska bygga på kvalitet i den egna utbildningen och forskningen vilket kräver dels tillräcklig finansiering, dels fullgod autonomi för lärosätena samt för den forskande och undervisande personalen.

Bilaterala utbyten lärosäten emellan anser vi bör främjas och delfinansieras genom mobilitetsstödande program. Goda och effektiva internationaliseringsprojekt har ofta växt fram organiskt. Bilaterala utbyten borgar för långsiktig kvalitet och ömsesidig nytta.

Ett samlat ansökningsförfarande för statliga stipendier bör inrättas. Större anslag bör avsättas till stipendieprogram för att kunna erbjuda attraktiva stipendier till internationella studenter.

Bostadsbristen på många orter försvårar rekrytering av såväl studenter som anställda, större möjligheter för lärosätena till andrahandsuthyrning vore ett steg i rätt riktning.

Naturvetarna delar utredningens bedömning att "[...] Det förutsätter också att processerna för att få uppehållstillstånd är effektiva och att villkoren att bedriva studier eller arbeta här är attraktiva liksom att levnadsförhållanden i Sverige är goda."

Naturvetarna gör bedömningen att ändrade regler för arbetskraftsinvandring krävs så att det blir lättare för utländska studenter och forskare att stanna i Sverige för att arbeta efter avslutade studier. Tidsperioden för att söka arbete efter avslutad utbildning eller forskarutbildning behöver förlängas. En mer skyndsam hantering avseende uppehållstillstånd för forskarutbildade är nödvändig. Migrationsverket bör förenkla processen för ansökan om permanent uppehållstillstånd för de som bedrivit forskarstudier i Sverige, förslagsvis genom att samla dessa ansökningar hos kvalificerade handläggare som har tillräcklig kunskap om forskarutbildningen. Intentionen med lagändringen 2014 var att dessa forskarutbildade skulle kunna stanna i Sverige och bidra både till innovation, forskning och tillväxt.

Naturvetarna delar bedömningen att för att nå målet behövs att: "Svenska styrkeområden synliggörs och marknadsföringen av Sverige som kunskapsnation intensifieras" samt anser att ökade insatser för att marknadsföra enskilda utbildningar liksom den svenska högskolan i stort krävs.

4. De anställda vid universitet och högskolor, inklusive doktoranderna, har god internationell erfarenhet och starka internationella kontaktnät.

Naturvetarna delar bedömningen att " Villkoren för de anställda inklusive doktoranderna att initiera, genomföra och återvända från internationell mobilitet bör vara så goda som möjligt." Meritvärdet av internationell erfarenhet för anställda inom högskolan bör stärkas för dem en sådan är relevant.

Reglerna för att omfattas av det svenska socialförsäkringssystemet och för att skydda sin sjukpenninggrundande inkomst under tiden i utlandet behöver förenklas och förbättras. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör vara skyddad under en period på två år oavsett om man är utsänd eller ej samt oavsett land eller typ av finansiering eller vem som står för finansieringen.

5. Villkoren för universiteten och högskolorna att öka strategiskt internationellt samarbete och samverkan är goda.

Naturvetarna anser att Sveriges attraktionskraft ska bygga på kvalitet i den egna utbildningen och forskningen vilket kräver bland annat dels tillräcklig finansiering, dels fullgod autonomi för lärosätena och den forskande och undervisande personalen. Bilaterala utbyten lärosäten emellan bör främjas och delfinansieras genom mobilitetsstödande program. Goda och effektiva internationaliseringsprojekt har ofta växt fram organiskt. Bilaterala utbyten borgar för långsiktig kvalitet och ömsesidig nytta.

Naturvetarna delar utredningens bedömning att för att nå målet krävs att: "Former skapas för mer strukturerad konsultation med lärosäten och forskningsfinansiärer för att fånga upp svenska behov och intressanta samarbetsområden när bilaterala avtal inom högre utbildning och forskning förhandlas mellan Sverige och andra länder."

7. Myndighetsstödet för internationalisering av universitet och högskolor är anpassat efter lärosätenas behov.

Utredningen skriver att för att nå målet behövs att: "En struktur finns på plats för att regelbundet identifiera hinder och föreslå lösningar för internationalisering av universitet och högskolor. Deltagande myndigheter och organisationer har tydliga mandat att delta och agera."

Naturvetarna anser att fackförbunden inom akademien vilka organiserar forskande och undervisande personal ska delta i en sådan struktur.

NATURVETARNA

Per Klingbjer
Förbundsdirektör

Tobias Lundquist
Utredare